

Syndrom CAN – týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte

Mgr. Martina Kekulová

lektorka pro přímou práci s dětmi, žáky a třídními kolektivy
v oblasti primární prevence rizikového chování

Karlovy Vary 2011

Základní vymezení syndromu CAN :

- ❑ jde o soubor „nepříznivých příznaků ve stavu, vývoji dítěte i v jeho postavení ve společnosti, v rodině především. Je výsledkem úmyslného ubližování dítěti, způsobeného nejčastěji jeho nejbližšími vychovateli a rodiči. Jeho nejkrajnější podobou je smrt dítěte“
- ❑ dospělý agresor zde zneužívá fyzické síly či psychické nadřazenosti a moci nad podřízeným a závislým dítětem
- ❑ Zdravotní komise Rady Evropy z roku 1992 vymezuje: psychické a fyzické týrání, zanedbávání, zneužívání, sexuální zneužívání, šikanování

Rizika:

Rizikové situace, kdy se mohou děti dostat do problémové situace:

Rizikovní dospělí:

Rizikové děti

Rizika:

Rizikové situace, kdy se mohou děti dostat do problémové situace:

- veřejně přístupná místa
- veřejné toalety
- hromadná doprava
- hlídání dětí
- veřejné služby (**INTERNET**)

Rizikové dospělé:

Rizikové děti

Rizika:

Rizikové situace, kdy se mohou děti dostat do problémové situace:

- veřejně přístupná místa
- veřejné toalety
- hromadná doprava
- hlídání dětí
- veřejné služby

Rizikovní dospělí:

- lidé s patologickým vývojem osobnosti
- lidé žijící chronicky ve stresové situaci
- lidé nedostatečně motivovaní pro rodičovství
- nemocní lidé, žijící v bídě
- osoby sexuálně deviantní či hyperaktivní
- závislostní chování
- lidé, kteří byli v dětství zneužíváni
- lidé s neobvyklým životním stylem
- lidé s MR, TP
- muži pokročilého věku

Rizikové děti

Rizika:

Rizikové situace, kdy se mohou děti dostat do problémové situace:

- veřejně přístupná místa
- veřejné toalety
- hromadná doprava
- hlídání dětí
- veřejné služby

Riziková dospělí:

- lidé s patologickým vývojem osobnosti
- lidé žijící chronicky ve stresové situaci
- lidé nedostatečně motivovaní pro rodičovství
- nemocní lidé, žijící v bídě
- osoby sexuálně deviantní či hyperaktivní
- závislostní chování
- lidé, kteří byli v dětství zneužíváni
- lidé s neobvyklým životním stylem
- lidé s MR, TP
- muži pokročilého věku

Rizikové děti

- děti s ADHD, impulsivní, plačtivé a úzkostné
- děti chronicky ve škole neprospívající
- děti neaktivní, utlumené, nedovedou vzdorovat
- puberťáci
- dívky výrazných ženských tvarů, mazlivé, koketní
- děti nevlastní
- děti nesplňující očekávání rodičů
- děti s MR, TP, nemocné

Kategorie:

☐ Psychické týrání

- citové zanedbávání (tj. neuspokojování citových potřeb dítěte, neprojevení náklonnosti a lásky),
- zanedbávání výchovy a vzdělání (selhání v zabezpečení plných možností vzdělání dítěte a to např. neustálou absencí ve škole, dětskou prací v domácnosti i mimo ni apod.),
- zanedbávání dozoru (ponechání zejména malých dětí bez adekvátního dohledu)

Následky: v dětském věku
                          v dospělosti (profesní, sociální, rodičovské)

Kategorie:

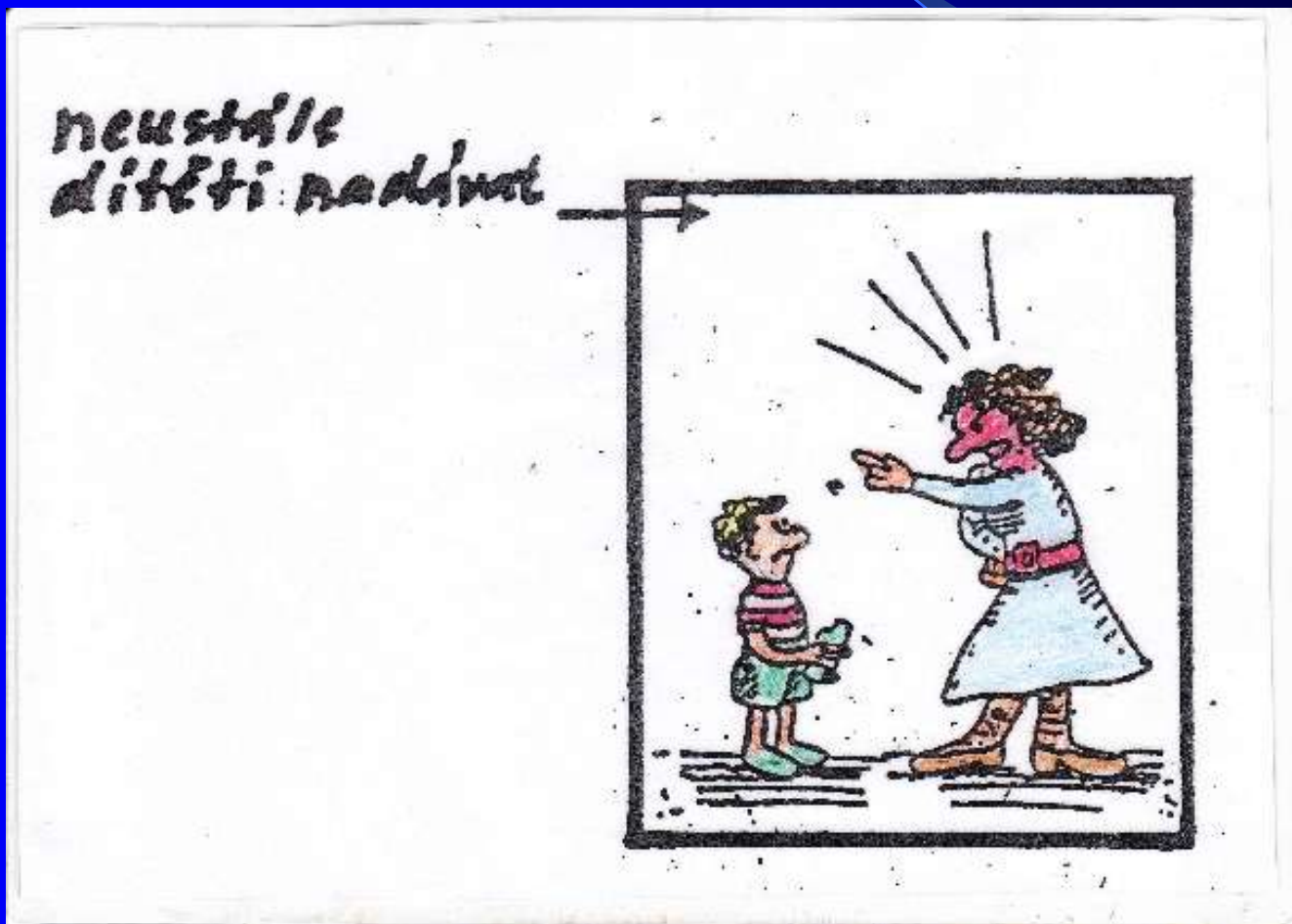
- ☐ Psychické týrání

Kategorie:

- ☐ Psychické týrání

Lektorce programu se nepodařilo zjistit autora obrázků

Kategorie:

- ❑ Psychické týrání

Kategorie:

- ☐ Psychické týrání

Lektorce programu se nepodařilo zjistit autora obrázků

Kategorie:

- ☐ Psychické týrání

Lektorce programu se nepodařilo zjistit autora obrázků

...a další

Kategorie:

☐ Fyzické týrání a zanedbávání

Zdravotní komise Rady Evropy z roku 1992 se za fyzické (tělesné) týrání považuje vědomé tělesné ublížení dítěti anebo nezabránění ublížení či utrpení dítěte, včetně úmyslného otrávení nebo udušení dítěte - pokud je jasné či existuje důvodné podezření, že zranění bylo způsobeno, anebo že mu vědomě nebylo zabráněno.

Formy:

- aktivní
- pasivní (zanedbávání)

Kategorie:

- ☐ Fyzické týrání a zanedbávání

Lektorce programu se nepodařilo zjistit autora obrázků

Kategorie:

- ☐ Fyzické týrání a zanedbávání

Lektorce programu se nepodařilo zjistit autora obrázků

Kategorie:

- ☐ Fyzické týrání a zanedbávání

Lektorce programu se nepodařilo zjistit autora obrázků

Kategorie:

- ☐ Fyzické týrání a zanedbávání

Lektorce programu se nepodařilo zjistit autora obrázků

Kategorie:

- ☐ Fyzické týrání a zanedbávání

...a další

Kategorie:

☐ Sexuální zneužívání

- nepatřičné vystavení dítěte sexuálnímu kontaktu, činnosti či chování

Formy:

- nekontaktní
- kontaktní
- sexuální zneužívání v rodině (incest)
- mimo rodinu
- komerční sexuální zneužívání

Kategorie:

- ☐ Sexuální zneužívání

Lektorce programu se nepodařilo zjistit autora obrázku

Kategorie:

- ☐ Sexuální zneužívání

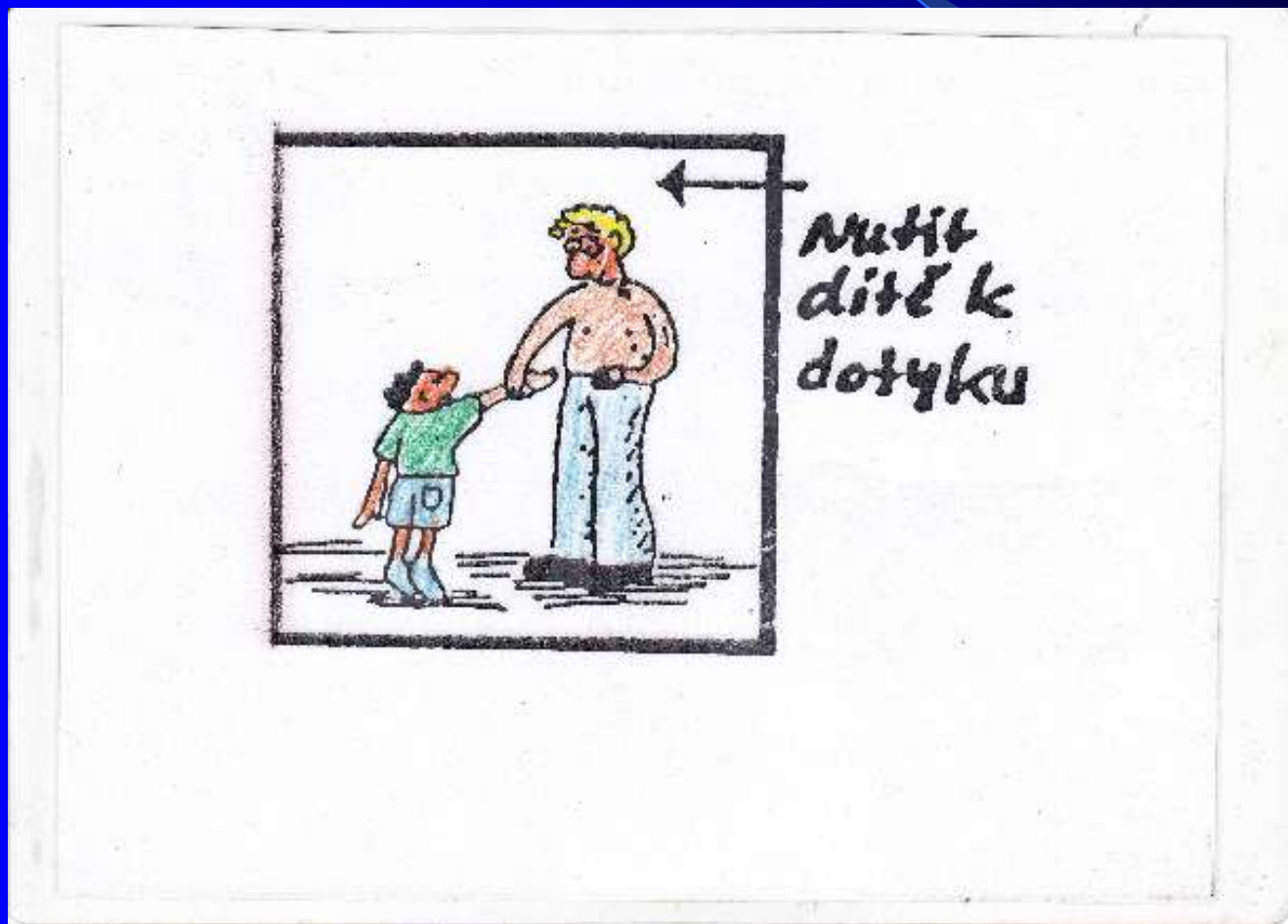

Lektorce programu se nepodařilo zjistit autora obrázků

Kategorie:

- ☐ Sexuální zneužívání

...a další

Kategorie:

Co vlastně pohlavní zneužívání je?

TČ pohlavního zneužívání se dopustí nejen ten, kdo souloží s dítětem mladším 15 let. Trestné je i jiné počínání než spojení pohlavních orgánů. Pohlavní zneužívání tedy zahrnuje i např. ohmatávání apod. Nezáleží na tom, zda s tím dítě souhlasí či ne. Nezáleží na tom, zda se jedná o jednorázový čin nebo k tomu docházelo opakovaně.

Kdo může být pohlavně zneužit?

Pohlavně zneužito může být dítě mladší než 15 let. Pokud by však pachatel vynucoval na osobě (chlapci či dívce mladší 15 let) soulož nebo jiný pohlavní styk (fyzickým) násilím nebo by jí bezprostředně vyhrožoval násilím, šlo by o TČ znásilnění. Nezáleží na tom, zda je obětí chlapec či dívka.

Kategorie:

☐ Sexuální zneužívání

Kontaktní nepenetrativní:

- dotýkání se (nejen na genitálu nebo prsou)
- mazlení na genitálu nebo prsou předměty
- mazlení na genitálu nebo prsou rukou
- mazlení na genitálu nebo prsou genitálem

Kontaktní penetrativní:

- sexuální proniknutí prsty do genitálu
- sexuální proniknutí předměty do genitálu
- znásilnění

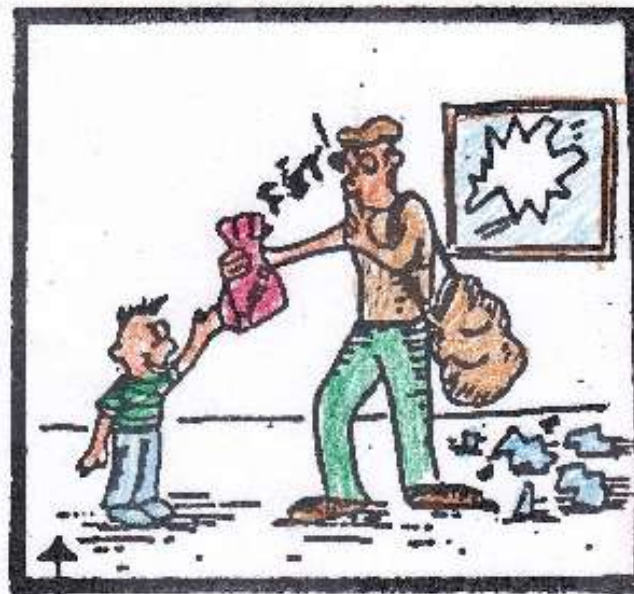
Nekontaktní:

- sexuální návrhy verbální
- zneužití dítěte pro dětskou pornografii, vystavování dítěte pornografii
- expozice genitálu
- obscénní telefonování
- masturbace
- harassment
- exhibicionismus
- voyeurismus

Kategorie:

- ☐ Zneužívání dětí (pro trestnou činnost, šikana)

Využívat dítě

...a další

Syndrom CAN u dětí:

☐ jak rozpoznat syndrom CAN a čeho si u dětí všímat

- výrazná změna chování (sklíčenost, úzkost, agresivita, pasivita, nápadná sexuální aktivita, atd.)
- chtějí často přespat u kamarádů
- dlouho se zdržují mimo domov
- větší výskyt peněžního obnosu, které dítě neumí vysvětlit
- dárky, které dítě neumí vysvětlit
- tělesné znaky (dítě nesmyslně popisuje „úraz“)

Možnosti prevence Syndromu CAN:

☐ syndrom CAN mnohdy může souviset i s prostou neznalostí zákonitostí psychického vývoje dětí nebo s nedostatečnou obeznámeností s jejich právy

Primární prevence

- sdružení se v metodice zaměřuje na děti I. stupně ZŠ, žáky II. stupně ZŠ
- pedagogové a rodiče (právní vědomí a Syndrom CAN, ochrana osobních údajů a dat, internetová kriminalita, co dělat, když...)

Sekundární prevence

Terciární prevence

Metodika prevence Syndromu CAN ve škole:

„Nebezpečí od dospělých lidí“

- zvyšování právního vědomí v oblasti dětských práv
- kde všude mám své soukromí
- i já mám právo odmítnout doteky a chování dospělého, které se mi nelíbí
- co dělat, když..., kam a na koho se obrátit v krizové situaci
- právní vědomí – seznámení s problematikou pohlavní nedotknutelnosti osob mladších 15 let
- jak se nestát obětí trestného činu

„Nebezpečí od dospělých lidí na internetu“

- bezpečné chování na internetu a jak si vytvořit bezpečný profil
- moje soukromí na internetu
- ochrana osobních údajů a dat
- děti si uvědomí nebezpečí manipulativní komunikace
- co dělat, když..., kam a na koho se obrátit v krizové situaci
- jak se nestát obětí trestného činu díky internetu

Co dělat, když... a krizový scénář:

Mějme na paměti!

- Vaší povinností není hledání důkazů a vyšetřování, to nechte Policii ČR a orgánům činným v trestním řízení
- Vždy věřte dítěti
- Máme OHLAŠOVACÍ povinnost a stačí k tomu naše podezření
- i když s Vaším postupem nebude souhlasit okolí, přesto OHLASTE, je to naše povinnost
- pokud jste ohlásili, udělali jste to nejlepší, co jste v situaci syndromu CAN
- neexistuje žádný dobrý důvod, aby bylo ohroženo zdraví a blaho dítěte

Co dělat, když... a krizový scénář:

- ❑ Kam ohlašujeme?
  - o OSPOD
  - o Policie ČR
  - o Státní zastupitelství
  - o Linka Bezpečí

Ochrana člověka, který ohlašuje: ohlašuje prostřednictvím instituce, ne osoby – jako občan.

Může požádat o neuvádění jména.

Zpětná vazba-všeobecné info zpět škole.

Podle povahy věci nejsou dostupné materiály: OSPOD-hájí bezpečí dítěte.

Ochrana dítěte je nejvyšší právní normou!

Trestně právní úprava

Trestní zákoník 40/2009 Sb., vymezuje Trestné činy proti právům na ochranu osobnosti, soukromí a listovního tajemství:

§ 180 Neoprávněné nakládání s osobními údaji

§ 181 Poškození cizích práv

§ 182 Porušení tajemství dopravovaných zpráv

§ 183 Porušení tajemství listin a jiných dokumentů uchovávaných v soukromí

§ 184 Pomluva

Dále:

ublížení na zdraví

omezování osobní svobody

krádež

vydírání

podvod

poškození cizí věci a majetku

násilí proti skupině obyvatel a jednotlivci

nebezpečné vyhrožování

nebezpečné pronásledování

„Sexting“:

znásilnění

pohlavní zneužití

výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií

zneužití dítěte k výrobě pornografie

ohrožování výchovy dítěte

zdroj: PIS Policie ČR Olomouc

Trestně právní úprava:

☐ Trestní zákon č. 40/2009 vymezuje:

§ 367 *Nepřekažení trestného činu*

§ 368 *Neoznámení trestného činu*

☐ Úmluva o právech dítěte (vyhl. pod č. 104/91 Sb)

☐ Zákon o sociálně-právní ochraně dětí (zák. č. 359/1999 Sb. v úplném znění)

- předním hlediskem sociálně-právní ochrany je **zájem a blaho dítěte** (§ 5),
- každý je oprávněn **upozornit** na závadné chování dětí jejich **rodiče** (§ 7 odst. 1),
- každý je oprávněn **upozornit orgán sociálně-právní ochrany** na porušení povinnosti nebo zneužití práv vyplývajících z rodičovské odpovědnosti jakož i na skutečnost, že rodiče nemohou plnit povinnosti vyplývající z rodičovské zodpovědnosti, nebo na další skutečnosti, z kterých vyplývá potřeba sociálně-právní ochrany dětí

☐ Zákon o rodině (zák. č. 94/1963 Sb.)

☐ Zákon o soudnictví ve věcech mládeže 218/2003

Závěrem:

Je důležité vědět, že pro dospělého neexistuje žádný dobrý důvod, aby dítěti nebo dospívajícímu ubližoval či ho zanedbával.

Neexistuje žádný dobrý důvod pro to, aby bylo ohroženo zdraví nebo blaho dítěte.

Kontakty na organizace:

Linka bezpečí

Tel.:

[116 111](tel:116111)

chat.linkabezpeci.cz

pomoc@linkabezpeci.cz

Rodičovská linka: 840 111 234

Po-st-pá 13-16 hod

Út-čt 16-19 hod

Poradenská linka pro pedagogy: 841 220 220, 777 711 439

Pracovní dny od 8-16 hod.

NONSTOP linka Bílého kruhu bezpečí: 257 317 110

DONA linka pomoc obětem domácího násilí: 251 511 313

Dětské krizové centrum

V Zápolí 1250/21, Praha 4 – Michle

T/F:+420 241 480 511

jpd@ditekrize.cz

www.dkc.cz/eu

[MPSV.cz/sociální tématica/sociální služby/registr poskytovatelů](http://MPSV.cz/sociální_tematika/sociální_služby/registr_poskytovatelů)

Pedagogicko-psychologické poradny

Pracoviště klinických psychologů nebo dětských psychiatrů

Syndrom CAN – týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte

Zdroj:

- Časopis Prevence – Život bez závislostí
- Bulletin – Úřad pro ochranu osobních údajů a dat
- Partners Czech – projekt „Právo pro každého“
- La Strada Česká Republika

www.internethelpline.cz

www.uoou.cz

www.minimalizacesikany.cz

www.seznamtesebezpecne.cz

www.linkabezpeci.cz

Kontakty

Společně k bezpečí, o.s.
Holandská 2437
27201 Kladno 1

Tel. +420 774 709 773

E-mail: info@spolecnekbezpeci.cz

URL: www.spolecnekbezpeci.cz

IČO: 270 54 705

DIČ: CZ 27054705

Bankovní spojení: 215393331/0300

Mgr. Martina Kekulová, 604 722 419, lektor pro přímou práci s dětmi
kekulova.m@seznam.cz

Mgr. Michaela Veselá, předsedkyně sdružení

Děkuji za pozornost

Martina Kekulová